

Prístupnosť v kocke

Stručný úvod do problematiky pre ľudí so zrakovým
znevýhodnením

Únia nevidiacich a slabozrakých Slovenska

Október 2024

Obsah

Úvod	3
Na počiatku bolo slovo. A potom ďalšie a ďalšie.	5
Cesta dlhá tisíce míľ sa začína jediným krokom.....	13
Keď sa s vami informácie chcú hrať na schovávačku.....	22
Umenie prezentovať umenie	29
Užitočné zdroje a kontakty	37

Úvod

Milí čitatelia,

prinášame Vám krátky, ale o to výživnejší materiál o rôznych aspektoch prístupnosti, ktoré sú súčasťou našich všedných dní. Radi by sme vám pomohli zorientovať sa v pojmoch, skonkrétniť predstavy o správnych i nesprávnych riešeniach a zosumarizovať čo najviac praktických rád a príkladov. Chceme vás hlbšie vtiahnuť do problematiky, ale žiaden strach, určite nie až tak hlboko, aby ste sa v záplave poučiek a paragrafov utopili. Naším zámerom nie je odradiť vás, ale, naopak, povzbudiť k činorodosti. Dúfame, že táto publikácia vám o téme prístupnosti poskytne množstvo cenných informácií, postupov, zdrojov a užitočných kontaktov, aby výsledok zodpovedal vynaloženej námahe a aby sa neprístupnosť vo vašom okolí odstránila, alebo aspoň zmiernila.

O čom teda bude reč? O prístupnosti, t. j. o podmienke, ktorú by malo spĺňať nielen prostredie, ale i procesy, výroby, služby, informácie a komunikácia na to, aby sa na nich mohli nezávisle a s rovnakými možnosťami zúčastňovať všetci bez rozdielu.

Do publikácie sme zviazali štyri oblasti:

- prístupnosť v komunikácii: v tejto kapitole sa dozviete, ako s okolím komunikovať o svojom zrakovom znevýhodnení, ako slušne požiadať, ale i odmietnuť pomoc;
- prístupnosť architektúry a dopravy: prizrieme sa reliéfnym prvkom v exteriéri i interiéri, ktoré nám uľahčujú orientáciu a samostatný pohyb, a nástrahám cestovania bez vidiaceho sprievodcu;
- prístupnosť informácií: prelistujeme si stránky internetu, elektronických dokumentov i tie, ktoré rešpektujú zásady jasnej tlače;
- prístupnosť kultúry: spoločne sa vyberieme do múzeí, galérií či na verejné podujatia a vrátíme sa s rovnakým zážitkom ako ktokoľvek iný.

A skôr než sa pustíme ďalej, dovoľte ešte jednu vec. Nezabudnite, že prístupnosť (accessibility) a dostupnosť (availability)) nie sú synonymá! Dostupné je to, čo máme k dispozícii., ale prístupné je to len vtedy, ak to človek môže využiť bez ohľadu na akékoľvek svoje obmedzenie. Či už trvalé (napr. zdravotné znevýhodnenie), alebo dočasné (napr. zlomená noha). Inými slovami, ak vyjde kniha japonského autora v slovenskom

preklade, je pre nevidiaceho dostupná, pretože si ju na našom trhu môže kúpiť. Prístupná je ale pre neho iba vtedy, ak vyjde aj v braili, ako audiokniha alebo e-kniha. V papierovej podobe, písaná latinkou, mu svoj obsah „tají“, hoci ju drží v ruke – je teda neprístupná. V prípade, že sú zastávky MHD rozmiestnené dostatočne nahusto, spoje na seba nadväzujú a na každej zastávke visia aktuálne grafikony, je doprava dostupná. Prívlakost prístupná jej ale možno prisúdiť len vtedy, ak sú na zastávkach umelé vodiace línie a signálne pásy, ktoré nevidiacemu pomôžu lokalizovať prvé dvere, ak je možné získať informácie o spojoch prostredníctvom povelového vysielacza, alebo ak sú grafikony vyhotovené v dostatočne veľkom kontraste, dostatočne veľkým a bezpätkovým písmom a ak sa pamätalo aj na vhodné osvetlenie, hlásenie jednotlivých zastávok vo vozidlách a pod.

Ale na konkrétne príklady, a hlavne riešenia máme dosť času a dosť strán, takže sa pohodlne usadzte. Začíname!

Príjemné a objavné čítanie vám za celý autorský tím praje Ján Podolinský

Na počiatku bolo slovo. A potom ďalšie a ďalšie.

Komunikácia je sociálna interakcia pri ktorej sa odovzdávajú informácie. Na verbálnej i neverbálnej, na vedomej i nevedomej úrovni. Nie je možné nekomunikovať, preto aj mlčanie je určitou formou komunikácie. Práve komunikácia zohráva pri rozhodovaní a uplatňovaní ľudských práv zásadnú úlohu. Z tohto dôvodu sa v Dohovore OSN o právach osôb so zdravotným postihnutím kladie veľký dôraz na prístupnú komunikáciu a právo na informácie.

Cez podvedomie do vedomia

Rešpekt voči rodovej, vekovej, kultúrnej, rasovej a etnickej diverzite, odstraňovanie stereotypov a diskriminácie v otázke vzdelania, náboženstva, neurodiverzity, sexuálnej orientácie a zdravotného znevýhodnenia pomáha docieľať aj používanie inkluzívneho jazyka. Ide o spôsob komunikácie, ktorý sa snaží zahrnúť všetkých ľudí bez toho, aby ich akokoľvek znevážil, či dokonca vylúčil, o dôležitý nástroj na budovanie spoločnosti, v ktorej sa každý cíti prijatý. Jedným z prejavov inkluzívneho jazyka je aj postupné nahrádzanie pojmu „postihnutie“ pojmom „znevýhodnenie“. Dôvodov by sme našli hneď niekoľko, napríklad:

- stigmatizácia: slovo "postihnutie" sa môže spájať s ľuďmi postihnutými nejakou katastrofou, t. j. evokovať niečo tragické a smutné;
- zameranie na to, čo človek nemá, nie na to, čo má: „postihnutie“ poukazuje na obmedzenia, čo vedie k presvedčeniu, že človek je menejcenný a k prehliadaniu jeho silných stránok.

Naopak, pojem znevýhodnenie upozorňuje na to, ako spoločenské štruktúry a postoje obmedzujú možnosti tejto skupiny ľudí, inými slovami, ako ich znevýhodňujú. Posun v terminológii je v súlade s medzinárodnými trendmi a postupne sa dostáva do všetkých oblastí života – opodstatnenosť inkluzívneho jazyka vnímame aj v školstve, zdravotníctve, na pracovisku, v médiách i v politike.

Prečo je inkluzívny jazyk dôležitý?

- Pomáha meniť spoločenské postoje,

- buduje bezpečnejšie a otvorenejšie prostredie, kde sa ľudia cítia menej ohrození,
- umožňuje nám lepšie porozumieť druhým,
- znižuje diskrimináciu,
- vedie k sprístupňovaniu fyzického prostredia, dopravy i služieb.

Homo narrator – človek rozprávajúci

Znevýhodnenie (či už zrakové, alebo iné) človeka nedefinuje. Je iba jednou z mnohých jeho charakteristík, približovať svojmu okoliu rôznorodosť svojho (ne)videnia by sa preto malo stať niečím takým prirodzeným ako popisovanie akejkoľvek inej črty. Malo by sa to diať úplne prirodzene a vecne. Platí, že čím budete vy sami ochotnejší otvoriť sa svetu, tým bude svet ochotnejší učiť sa porozumieť každodennosti so zrakovým znevýhodnením (ZZ) a pochopiť vás. Osvojiť si efektívne formy komunikácie znamená vyjadrovať sa s istotou a prirodzenosťou. Aj o tom, čo vyplýva z vášho zrakového obmedzenia.

Veľmi užitočnou môže byť v tomto smere lekcia asertivity. Ide o komunikačnú zručnosť/schopnosť primeraným spôsobom vyjadrovať svoje pocity, názory a potreby v interakcii s inými ľuďmi. Zahŕňa v sebe schopnosť komunikovať, súhlasiť, nesúhlasiť, žiadať, ale aj kritizovať bez manipulácie, agresivity alebo pasivity. Asertívny človek dokáže vyjadriť svoj názor a akceptovať názory ostatných, žije a vyjadruje sa slobodne, a pritom neobmedzuje slobodu iných. Súčasťou asertívneho správania je aj sebaobhajoba. Rozumieme tým obhajobu svojej osobnosti, svojich záujmov i potrieb, presvedčivé a zrozumiteľné vyjadrenia svojich stanovísk pri použití adekvátnych techník. Pri komunikácii pomáha nadobudnúť rešpekt a zároveň rešpektovať. Odporúčame dôsledne zvažovať, kedy idete sami za seba a obhajujete vlastné záujmy, prezentujete vlastné postoje a vlastné emócie, a kedy je vhodné generalizovať a vystupovať v mene skupiny ľudí so ZZ, ktorým by, povedzme, navrhovaná úprava danú budovu sprístupnila.

Ako štrukturovať sebaobhajobnú komunikáciu?

- Pomenujte svoj pocit: „mám pocit, že...“, „cítim sa zmätený“, „cítim sa nesvoj“, „prekáža mi“, „nie je mi príjemné“;

- popíšte konkrétne správanie: „prechádzate sa“, „počas rozhovoru píšete na počítači“, „hľadáte veci v zásuvke“, „nevenujete mi dostatočnú pozornosť“;
- popíšte dôsledok: „pretože potom“, „pretože kvôli tomu“;
- navrhnete riešenie: „prosím vás o“, „navrhujem, aby sme“, „súhlasíte s tým, aby“, je pre vás v poriadku ak“.

V praxi by to mohlo vyzeráť napr. takto:

- „Cítim sa zmätený, keď sa počas rozhovoru prechádzate po miestnosti, pretože to vo mne vyvoláva dojem, že sa dostatočne nesústredíte. Prosím vás, mohli by ste si sadnúť? Obaja by sme sa tak cítili príjemnejšie a prebrali by sme celú vec v pokoji.“
- „Pán Doktor, som nesvoj, keď namiesto so mnou komunikujete s mojím asistentom. Cítim sa, akoby moja prítomnosť nebola braná do úvahy. Je pre vás v poriadku, keď sa odteraz budeme rozprávať my dvaja?“
- „Nie je mi príjemné, keď na mňa hľadáte tak uprene, pretože aj keď vás nevidím, váš pohľad cítim. Ak by ste sa chceli niečo dozvedieť, rád vám na vaše otázky odpoviem. Ak nie, budem vám vďačný, ak sa budete pozeráť jemnejšie.“

Spoznajme desatoro práv asertivity!

1. Posudzovať svoje vlastné správanie, myšlienky a emócie a byť za ne zodpovedný.
2. Právo povedať nie.
3. Právo posúdiť, nakoľko je človek zodpovedný za riešenie problémov iných.
4. Právo zmeniť svoj názor.
5. Právo nevedieť.
6. Právo byť nezávislý na dobrej vôli ostatných.
7. Právo robiť chyby a byť za ne zodpovedný.
8. Právo robiť nelogické rozhodnutia.
9. Právo povedať JA TI NEROZUMIEM.
10. Právo povedať JE MI TO JEDNO.

V asertivite je sila

Zdroj: www.learning2lead.com

Ked' prehovorí telo

Neverbálna komunikácia podáva informácie o vašich citoch, pocitoch a vyjadruje, čo si myslíte. Je dôležité mať na zreteli, že väčšina prejavov je kultúrne podmienená, líši sa teda v závislosti od miesta, kde žijete. Vzdialenosť, ktorú medzi sebou a okolím udržiavate, celková úprava vášho zovňajšku, držanie tela, gestikulácia, výrazy tváre, očný kontakt, tón, melódia reči, dokonca i zvuky, ktoré pri reči viac či menej vedome vydávate. To všetko vaši komunikační partneri vnímajú a skladajú do mozaiky s vaším menom.

Pozitívnu spätnú väzbu môžete bez slov vyjadriť napr.:

- Otvoreným postojom: telo majte otočené smerom k partnerovi alebo k skupine, ruky a nohy v uvoľnenej pozícii. Pozor, aby ste sa nehrbili.
- Pohybmi rúk: ruky podporujú, čo človek hovorí, preto nimi môžete hýbať. Nie však freneticky, len jemne, zľahka.
- Výrazom záujmu: ideálne udržiavaním očného kontaktu. V prípade, že je to náročné, alebo nemožné, usilujte sa dbať na to, aby ste počas celého rozhovoru mali tvár otočenú smerom ku komunikačnému partnerovi. Na znak súhlasu môžete napr. prikyvovať.

- Úsmevom.
- Výškou a tónom hlasu: príliš vysoký tón môže signalizovať nervozitu alebo rozčúlenosť, naopak, príliš nízky nezaujímam, únavu či unudenosť.
- Tempom prejavu: ideálne, ak je prirodzené a uvoľnené.
- Primeranou hlasitosťou: netreba ani šepkať, ani kričať, zdôrazňujte len dôležité časti prehovoru.

Čo vidiaci vnímajú ako neprirodzené pri komunikácii s ľuďmi so ZZ?

Keď pri človeku, s ktorým komunikujete, stojíte príliš blízko, dokonca keď si ho „pridržíte“.

Keď sa k ľuďom neobraciate tvárou, ale uchom.

Keď máte hlavu sklonenú nadol alebo naopak, zdvihnutú nahor.

Keď nenadväzujete a neudržiavate očný kontakt.

Keď nepritakávate, alebo inak nedávate najavo, že rozhovor sledujete.

Keď sa kývate zo strany na stranu, alebo spredu dozadu.

Keď si tlačíte oči.

Keď nereagujete na podanie ruky.

Keď stojíte strnulo, bez akéhokoľvek pohybu či gesta.

Keď ste neprirodzene nahnutí.

Keď sa s niečím hráte (s gumičkou palice, cípom svetra a pod.).

Tajomstvom úspechu je vedieť sformulovať svoje prosby a požiadavky

Zdroj: www.rushranch.blog

Ako správne požiadať o pomoc a ako ju správne odmietnuť?

Vo svojej najhlbšej podstate je každý človek dobrý. Rád pomôže svojej rodine, kamarátom, dokonca úplne neznámemu človeku. Pomoc ale nie je samozrejmosťou. Je preto na vás naučiť sa formulovať svoje prosby a požiadavky tak, aby vám ľudia chceli pomôcť sami od seba, a nie aby tak činili preto, že musia alebo že sa to od nich očakáva. V prípade, že toto komunikačné umenie zvládnete, podajú vám pomocnú ruku nielen ochotnejšie, ale možno aj vo väčšom rozsahu, než ste sa nádejali. Ľudia vám chcú pomôcť, ale chcú sa pre to rozhodnúť slobodne – tak ako vy máte právo odmietnuť pomoc prijať, tak majú oni právo odmietnuť vám pomoc poskytnúť. Tajomstvo úspechu vám, pravdaže, odhalíme!

Čo zvýši vaše šance na úspech:

- používanie kladných viet a podmieňovacieho spôsobu: nad prosbami formulovanými týmto štýlom majú ľudia tendenciu porozmýšľať, je preto malá pravdepodobnosť, že ju inštinktívne odmietnu. Znieť by to mohlo napr. takto: „Pomohli by ste mi, prosím?“, „Odviezol by si ma v pondelok k lekárovi, ak môžeš?“, „Prosím vás, podali by ste mi tanier?“, „Prečítali by ste mi, prosím, jedálny lístok?“.

Čomu sa pri žiadosti o pomoc oblúkom vyhnite:

- formuláciám prosieb v zápore: na otázky „Nepomôžete mi, prosím?“, „Neodvezieš ma v pondelok k lekárovi?“, „Prosím vás, nepodáte mi tanier?“, „Neprečítate mi, prosím, jedálny lístok?“ ľudia často bezmyšlienkovite odpovedajú „nie“.
- vyvíjaniu citového nátlaku: ak vám aj ľudia po prosbe typu „Som nevidiaci, musíte mi pomôcť“ pomocnú ruku podajú, pachuť z donútenia im ostane a žiadne „nabudúce“ už nebude. Nepomôžu viac ani vám a možno ani nikomu inému so ZZ, kto ich o to požiada.

- pasívno-agresívnym prosbám: ak vám priateľ na otázku „Čo robíš v pondelok?“ odpovie, že nič, a vy poviete: „Nevezmeš ma k lekárovi?“. Nedáte mu možnosť ani sa slobodne rozhodnúť, ani odmietnuť. Do pomoci ho de facto dotlačíte.

A čo ak požiadate o pomoc a druhá strana vám ju odmietne poskytnúť? Je to úplne v poriadku – predsa každý má právo slobodne sa rozhodnúť, či chce svoj čas a svoju energiu venovať druhému človeku alebo nie. Treba to rešpektovať. Odmietnutie by ste nemali brať osobne, vaše prosby k vám nie sú prikované, nie sú teda súčasťou podstaty vášho bytia. Nedovoľte, aby definovali váš pohľad na tých, ktorí vám pomoc neposkytnú. Odmietnutie skúste vnímať ako možnosť preskúmať iné formy, ako by ste sa k pomoci mohli dostať. Strach či ostych odhodte bokom a požiadajte niekoho iného – kto sa neopýta, nezistí, kto nehľadá, nenájde, kto nepožiadá o pomoc, ten ju len málokedy dostane.

Ďalšia komunikačná výzva, ktorej môžete čeliť, je situácia, keď vám síce niekto pomoc ponúkne, ale akurát ju nepotrebuje, alebo si ju neželáte. Príčin je neúrekom: našli ste všetky orientačné body trasy a presne viete, kde sa nachádzate a čo vás o pár krokov čaká; poznáte číslo vozidla, ktoré na zastávku práve dorazilo a lokalizovali ste prvé dvere; informáciu z plagátu ste si prečítali mobilom prostredníctvom QR kódu, umiestneného v reliéfnom rámčeku v pravom dolnom rohu a pod. Majte na pamäti, že to, akými slovami, akým tónom hlasu a s akou emóciou zareagujete, pravdepodobne značne ovplyvní to, či sa dotýčný ponúkne aj nabudúce, a to nielen nám, ale komukoľvek so ZZ. Ponúkanú pomoc možno slušne odmietnuť napr. takto: „Ďakujem za ochotu! Pomoc nepotrebujem, viem, kam idem, aj ako sa tam dostanem, a potrebujem sa plne sústrediť.“. Odpoveď je síce dlhšia, ale zdvorilo vysvetľuje, prečo ste pomoc neprijali a adresáta sa nijako nedotkne.

A do tretice medvedie služby! Ak vám takýto „medved“ začne pomáhať bez toho, aby ste vydali čo i len hlásku, že ju potrebujete, prekypuje ochotou, ale z nedostatku relevantných informácií vás „vtláča“ do najbližšieho vlaku bez toho, aby sa spýtal, či je to ten váš, zviera vaše plece a ťahá vás cez priechod pre chodcov, ohrozujúc aj vás, aj seba, vedie vás tam, kde to nepoznáte, alebo vám akokoľvek inak vnucuje svoju vôľu, nedajte sa! Zachovajte si chladnú hlavu, vybavte si vyššie uvedené rady a asertívnym spôsobom mu vysvetlite, čo pre vás znamená efektívna pomoc. Inými slovami, nainštruujte ho – možno vám

stačí popísať cestu, ktorú máte pred sebou, cítili by ste sa bezpečnejšie, keby ste sa ho mohli chytiť, boli by ste si istejší, keby vám povedal, že na semafore už naskočila zelená a pod. Keď vás napr. samozvaný pomocník ťahá von z električky za palicu, môžete použiť takúto formuláciu: „Prosím, nepomáhajte mi ťahaním palice, beriete mi tak možnosť skontrolovať terén pod nohami a naďabiť na prekážky predomnou. Rád vašu pomoc pri vystupovaní prijmem, najefektívnejšie však bude, ak sa postavíte tesne vedľa mňa a ja sa prichytím vášho lakťa.“ Takýmto spôsobom vyjadríte, čo si nepravate, prečo si to nepravate a navrhnete riešenie. Alebo keď vás „ochotník“ bez opýtania chytí za ruku a začne vás ťahať tam, kam si myslí, že chcete ísť, môžete reagovať aj takto: „Vážim si vašu snahu pomôcť, ďakujem. Idem na zastávku, ak by ste ma chceli sprevádzať, budem vám vďačný, ak sa vás môžem chytiť a prispôbíte svoje tempo chôdze tomu môjmu.“. V takomto prípade pôjde o pozitívnu a rešpektujúcu komunikáciu, vyhnete sa tomu, čo nechcete, a navrhnete, aká forma pomoci bude skutočne užitočná.

Úsmevné situácie si žiadajú úsmevnú odpoveď. Preto ak sa vás niekto bez varovania snaží zdvihnúť a „vyložiť“ do autobusu, skúste to napr. takto: „Zlatý pane, nenaťahujte sa! Ja som ťažký náklad, nieže dostanete pruh. Povedali by ste mi radšej, prosím, koľko schodíkov mám pred sebou?“ Odpoveď, pravdaže, väčšinou poznáme, takáto rečnícka otázka však dá človeku pocit, že bol užitočný a pravdepodobne sa rád ponúkne aj nabudúce. Samozrejme, už poučený.

Čo dodať na záver? Slovo má ľahkosť vetra, ale silu hromu. Vypovedať všetko bez starostlivej formulácie môžu ľudia vnímať nie ako prejav odvahy, ale spoločenskej neobratnosti, neúcty, ba agresivity. Ak chcete, aby sa k vám okolie správalo slušne, zdvorilo, ľudsky a s rešpektom, mali by ste mu slušnosť, zdvorilosť, ľudskosť a rešpekt ponúknuť v rovnakej miere.

Cesta dlhá tisíce míľ sa začína jediným krokom

(Lao-c)

Žiť svoj život zmysluplne a podľa vlastných predstáv. Chodiť do školy a neskôr do práce, navštevovať vzdelávacie a kultúrne inštitúcie, športoviská, všakovaké verejné zariadenia, nakupovať, slobodne a bezpečne sa po vlastných pohybovať mestami a dedinami, dopravnými prostriedkami prekonávať veľké vzdialenosti. Všetko to znie veľmi jednoducho, až do chvíle, kým sa na scéne neobjaví akákoľvek (ne)viditeľná dočasná, dlhodobá alebo trvalá porucha či znevýhodnenie. Obmedzené a deformované vizuálne vnímanie, neúplné a skreslené informácie prijímané zrakom z okolia, schopnosť vnímať len svetlo, obrysy a tvary predmetov, alebo neschopnosť rozlišovať svetlo a tmú, to všetko je potrebné nahradiť primeranými úpravami. Medzi ne okrem iných patria aj architektonické úpravy v budovách i na verejných priestranstvách, na ktoré sa teraz pozrieme bližšie.

Čo sú to bariéry?

Ak sa sústredíme na ľudí so zrakovým znevýhodnením (ZZ), bariérami sú jednak situácie, ktoré im sťažujú, alebo úplne znemožňujú orientáciu a samostatný pohyb v prostredí (v interiéri, ako aj v exteriéri), jednak úpravy prostredia, ktoré samostatne sa pohybujúceho človeka ohrozia na zdraví alebo na živote.

Bariéru pre ľudí so ZZ predstavuje napr.:

- neustály veľký hluk dopravy,
- znížený obrubník na priechode pre chodcov bez dodatočného reliéfneho označenia,
- neprístupný automat na zakúpenie cestovných lístkov (bez ozvučenia, reliéfne označených tlačidiel, nápisov kontrastnými a veľkými písmenami, atď.),
- absencia hlásenia zastávok v dopravnom prostriedku,
- chýbajúca umelá vodiaca línia na mieste, kde niet prirodzenej (týka sa verejných priestranstiev, ako aj interiérov),
- absencia vodiacich línií vo verejných budovách,

- neprístupný výťah (bez ozvučenia, reliéfnych a kontrastných číslíc, a číslíc v braili),
- informácie podávané nevhodnou a neprístupnou formou (malým, ozdobným písmom, pod lesknúcim sa sklom, atď.),
- neoznačené sociálne zariadenie vo verejných budovách (bez štítku s kontrastným nápisom v latinke, nápisom v braili, reliéfny piktogramom, atď.)

Mapa užšieho centra Dolného Kubína v bodovej grafike s farebnou vrstvou

Vybrať sa môžete jasnožltými ulicami, ktoré sú v osi označené tromi písmenami v braili, vychádzajúcimi z názvu ulice (plné názvy sú uvedené na boku). Červenou je vyznačený mestský úrad, celoročne otvorená Oravská galéria, unikátny drevený, šindľom krytý Kolonádový most nad riekou Orava, dolnokubínske športoviská, ihriská sa na mape zelenejú. Tento papierový sprievodca vám ukáže ale aj to, kde sa nachádzajú cesty, smerové šípky vás navedú k autobusovej a železničnej stanici či k dolnokubínskej nemocnici. Pravdaže, všetky objekty sú prístupné aj hmatom.

Úprava a tlač: Středisko pro pomoc studentům se specifickými nároky, Masarykova univerzita v Brně, Česká republika

Nevidiaci a slabozrakí a orientácia v priestore

V známom i neznámom prostredí sa ľudia so ZZ nechávajú viesť vlastnými zmyslami. Farby a svetlá, šumy, šuchoty a škripoty, línie, hrče a diery, vône a pachy, to všetko si skladajú do mozaiky a postupne si vytvárajú predstavu o tom, čo ich v danej chvíli obklopuje a pomáha im určiť trasu, ktorou sa vybrať. Samozrejme, výdatne im pri tom pomáhajú rôzne kompenzačné a optické pomôcky, ale aj úpravy prostredia. Vymenovať všetky situácie je nemožné, ani sa o to nechceme pokúšať, v podstate však ide o to, aby mali aj ľudia so ZZ k dispozícii informáciu rovnakej výpovednej hodnoty ako vidiaci človek. Pravdaže, v im prístupnej podobe.

Čo o okolí prezradí zrak?

Napriek tomu, že slabozrakí a prakticky nevidiaci ľudia nevyužívajú zrak ako jediný a dominantný analyzátor, sú pre nich informácie prijímané touto cestou mimoriadne dôležité a učia sa s nimi pracovať čo najefektívnejšie. Ľudia so zvyškami zraku tvoria veľmi rôznorodú skupinu – jeden dokáže prečítať veľké písmená zo vzdialenosti pol metra, druhý vníma len obrysy. Niektorí vidia oboma očami, hoci mu v zornom poli prekážajú škvrny, ďalší má čiastočné videnie jedným okom, iný zas vidí akoby cez kľúčovú dierku. „Pohľad na svet“ sa môže meniť v závislosti od intenzity, farby či smeru svetla, vplyv naň však má aj aktuálny fyzický stav (napr. u diabetikov aktuálna hladina cukru v krvi) či plynutie času (napr. pri progredujúcich diagnózach).

Pri vnímaní prostredia zrakom veľmi pomôže napr.:

- dostatočné osvetlenie: „romantické“ prítmие človeku všetko ukryje, priostre svetlo ho, naopak, oslepí;
- výrazný kontrast: písmená a pozadia plagátu, zárubní a steny, štítkov s číslicami a menovkami na dverách kancelárií, prvkov umelých vodiacich línií s okolitým terénom a pod.;
- textové informácie vyhotovené vo zväčšenej tlači: oznamy, upozornenia, otváracie hodiny a pod. vytlačené podľa zásad jasnej tlače (konkrétnym parametrom sa budeme venovať v nasledujúcej kapitole);
- eliminovanie odrazov svetla: neodporúča sa používať napr. lesklý papier, umiestňovať informácie pod sklo a pod;

- označenie priesvitných a priehľadných plôch: na sklenené steny je vhodné nalepiť dostatočne veľké logo, názov firmy, farebný plagát a pod.
- kontrastné označenie schodov: stačí upozorniť na hranu prvého a posledného schodu.

V čom pomôže sluch

Sluchom vnímame nielen zvuky, ktoré vydávajú ľudia, predmety, príroda, ale aj tie, ktoré sa od predmetov odrazia (vtedy hovoríme o echolokácii). Ľudia so ZZ sa musia naučiť priradovať k jednotlivým zvukom predmety (odlíšiť napr. brzdenie autobusu a električky, buchnutie dvierok a kufra auta, vŕzganie kovovej konštrukcie detskej hojdačky a poklopu veľkej kovovej nádoby) a v spleti zvukov ulice ich správne identifikovať a lokalizovať. Treba si však uvedomiť, že vo veľmi hlučnom prostredí (napr. v blízkosti staveniska, frekventovanej cesty, železničnej stanice, ale aj počas búrky) je to oveľa náročnejšie a vyčerpávajúcejšie.

Pri vnímaní prostredia sluchom veľmi pomôže napr.:

- ozvučenie semaforov;
- hlásenie zastávok vo vozidlách MHD, v medzimestskej doprave i vlakoch;
- možnosť získať informáciu o spoji prostredníctvom povelového vysielача: pri vozidlách MHD zistiť čas príchodu vozidla, číslo linky a smer jazdy, pri vlakoch informáciu o smere jazdy;
- umiestnenie zvukových majákov: bývajú nainštalované nad vchodmi do budov a človeku so ZZ pomôžu lokalizovať vchod a po pokyne z povelového vysielача mu prostredníctvom zvukovej nahrávky poskytnú základné informácie. Môžu však sprostredkovať aj informáciu, na ktorom železničnom nástupišti vyšiel práve z podchodu;
- ozvučenie výťahov: oznamovanie poschodia, na ktorom výťah práve zastal, príp. doplnené o informáciu, aké oddelenia sa tam nachádzajú, aké firmy tam sídlia a pod.

Prečo je užitočný hmat?

Na vnímanie hmatom sa využíva celý povrch tela, pri orientácii a samostatnom pohybe však, pochopiteľne, najmä končeky prstov rúk a chodidlá nôh. Treba si uvedomiť, že hmatom sa dajú registrovať iba informácie z bezprostredného okolia, tzn. kam dočiahnete rukou a bielou palicou, kam došliapnete nohou, a že dotykom zachytíte oveľa lepšie pozitívny než negatívny reliéf. Tento musí byť dostatočne vysoký, ideálne aj s dostatočným farebným kontrastom, aby ho mohli vnímať aj slabozrakí. Intenzitu vnímania hmatových podnetov takisto môže ovplyvniť počasie – napadané lístie, sneh či mráz môžu výrazne sťažiť pohyb podľa umelých reliéfnych prvkov, skrehnutými prstami sa nedajú čítať nápisy v braili, ani prezerať reliéfne mapy.

Pri vnímaní prostredia hmatom veľmi pomôže napr.:

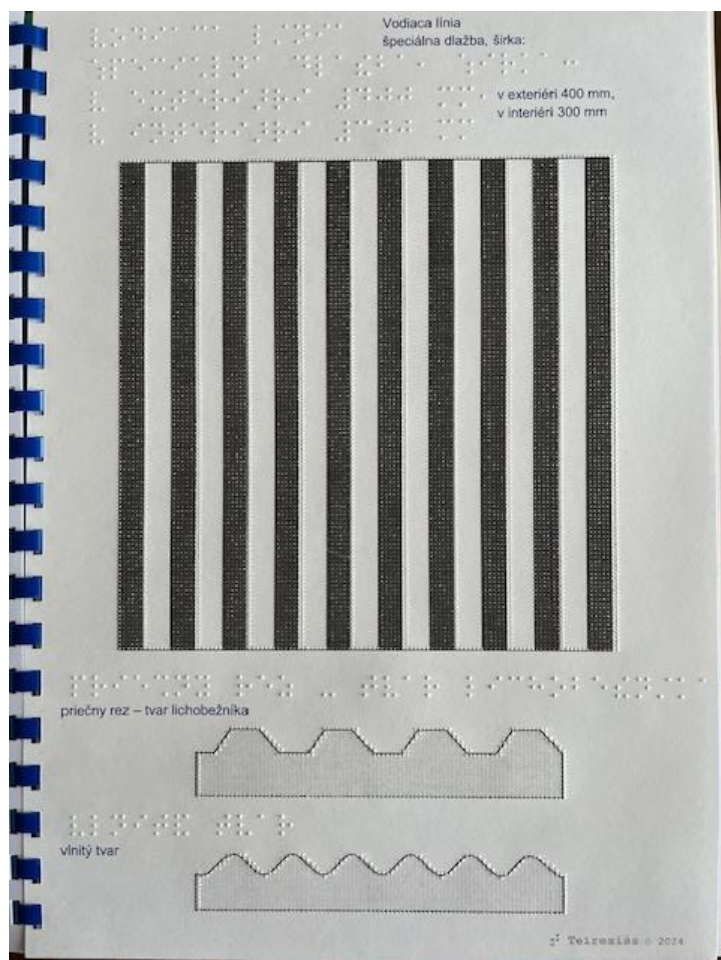
- umelá vodiaca línia: vytvára sa vtedy, ak v prostredí absentuje dostatok tých prirodzených (múry budov, obrubníky, trávniky atď.). Musí nadväzovať na prirodzené vodiace línie, orientačné body, alebo na akustické navádzanie, preto je správne, ak končí napr. pri múre či zábradlí. Tvorí ju vodiaci reliéf – drážky, ktoré by pre slabozrakých mali farebne kontrastovať s okolitým povrchom.
- varovný pás: s okolím kontrastujúce výstupky v celej šírke, upozorňujú na nebezpečný priestor, umiestnené sú preto napr. pred vstupom do vozovky (ak je znížený obrubník), cyklotrasy, pred schodiskom a pod.
- signálny pás: kombinácia varovného (s výstupkami) a vodiaceho reliéfu (s drážkami) privádza človeka so ZZ k orientačne dôležitému miestu, napr. k priechodu pre chodcov, k miestu prvých dverí na zastávke verejnej dopravy, k vchodu mestského úradu, zdravotníckeho zariadenia, pošty a pod.
- nápisy v Braillovom písme: napr. názov ulice alebo číslo nástupišťa na spodnej strane zábradlia v podchode, čísla poschodí vo výťahu, označenie tlačidiel vo vozidlách MHD, čísla dverí (napr. v hoteloch či na úradoch), a pod.
- reliéfne nápisy: znaky musia byť čo najjednoduchšie a dostatočne veľké. Rozsiahle texty sa v reliéfnej latinke

čítajú veľmi ťažko, skôr ide o krátke označenia (napr. WC) a čísla dverí.

- reliéfne mapy a plány: zobrazenie verejných priestranstiev, podchodov, staníc a pod. musí byť zjednodušené, dostatočne vysoké a umiestnené tak, aby sa dalo pohodlne prezerať hmatom.

A napokon čuch

Vyčlenili sme mu síce najmenej miesta, ale pri orientácii a samostatnom pohybe ľudí so ZZ v priestore zohráva dôležitú úlohu. Hoci nie všetko sa dá nosom zachytiť a rozumom identifikovať, mnohé miesta majú charakteristickú vôňu či zápach. Aj nevidiaci preto bez pomoci zistí, že vošiel nie do kaviarne, ale do kvetinárstva. Vnímanie intenzity čuchových podnetov takisto ovplyvňuje počasie – vietor, dážď, sneh a mráz.

Varovný pás

Jeho úlohou je varovať človeka so zrakovým znevýhodnením pred vstupom do nebezpečného priestoru, ak nie je varovanie zabezpečené inak. Samozrejme, pevné zábrany pred prekážkami, ako sú napr. výkopy, nenahrádza. V celej šírke ho tvoria výstupky, ktoré by mali kontrastovať s okolím. Umiestňujú sa pred vstupom do vozovky (ak je znížený obrubník), cyklotrasy, pred schodiskom a pod.

Úprava a tlač: Únia nevidiacich a slabozrakých Slovenska

Pravidlá, predpisy a paragrafy

Úpravy v exteriéri a interiéri, ktoré ľuďom so zdravotným znevýhodnením uľahčujú orientáciu a samostatný pohyb, sa opierajú o legislatívne opatrenia a technické vyhlášky.

Podrobne sa venujú tomu, ako, kedy a kde:

- vyznačiť umelú vodiacu líniu, varovný i signálny pás,
- ozvučiť prechody pre chodcov, eskalátory, verejné budovy či výťahy,
- označiť reliéfne tlačidlá vo výťahu, miestnosť so sociálnym zariadením, tlačidlá v prostriedkoch MHD,
- farebne označiť sklenené plochy,
- ozvučiť zastávky a dopravné prostriedky hromadnej dopravy.

Upravujú však aj sklon rampy, šírku dverí, rozmery bezbariérovej toalety, vybavenie zariadení pre ľudí so sluchovým znevýhodnením a pod.

V Slovenskej republike platia pre oblasť architektonickej a dopravnej prístupnosti nasledujúce predpisy:

- Vyhláška č. 532/2002 Z. z., ktorou sa ustanovujú podrobnosti o všeobecných technických požiadavkách na výstavbu a o všeobecných technických požiadavkách na stavby užívané osobami s obmedzenou schopnosťou pohybu a orientácie;
- Technické podmienky (TP) 048 Navrhovanie debarierizačných opatrení pre osoby s obmedzenou schopnosťou pohybu a orientácie na pozemných komunikáciách;

- Nariadenie Európskeho parlamentu a rady (EÚ) č. 1303/2013 zo 17. decembra 2013, ktorým sa stanovujú spoločné ustanovenia o Európskom fonde regionálneho rozvoja, Európskom sociálnom fonde, Kohéznom fonde, Európskom poľnohospodárskom fonde pre rozvoj vidieka a Európskom námornom a rybárskom fonde a ktorým sa stanovujú všeobecné ustanovenia o Európskom fonde regionálneho rozvoja, Európskom sociálnom fonde, Kohéznom fonde a Európskom námornom a rybárskom fonde, a ktorým sa ruší nariadenie Rady (ES) č. 1083/2006
- NARIADENIE KOMISIE (EÚ) č. 1300/2014 z 18. novembra 2014 o technických špecifikáciách interoperability týkajúcich sa prístupnosti železničného systému Únie pre osoby so zdravotným postihnutím a osoby so zníženou pohyblivosťou

Osobná angažovanosť je vítaná

Veríme, že každý z vás, milí čitatelia, už vďaka nejakej tej umelej vodiacej línii rýchlejšie, ľahšie a bezpečnejšie došiel do cieľa, alebo že vás nejaký farebný plagát uchránil pred tým, aby ste si do sklenenej steny nabúrali nos. Na tom, aby počet prístupných riešení vo vašom okolí narastal, by malo záležať predovšetkým nám samým.

Uvedomujeme si, že vybojovať ozvučenie semaforu či brailových označení tlačidiel výťahu môže trvať dlhšie, ale radi by sme vás k osobnej angažovanosti povzbudili. Treba však mať na pamäti, že zrakové znevýhodnenie z človeka nerobí odborníka na prístupnosť. Pravdupovediac, skôr ho znevýhodňuje, pretože mu neumožňuje danú situáciu či riešenie posúdiť objektívne – nevidiaci nevyhodnotí, či nápisy na regáloch v kníhkupectve sú dostatočne veľké a kontrastné, slabozraký zas neodhadne, či reliéf je dosť vysoký na to, aby sa dal ľahko vnímať bielou palicou. Široká verejnosť sa v otázke prístupnosti zrejme orientuje ešte menej, preto je najvhodnejšie osloviť odborníkov. So žiadosťou o pomoc sa môžete obrátiť na Úniu nevidiacich a slabozrakých Slovenska, ktorá sa architektonickej a dopravnej prístupnosti dlhodobo systematicky venuje a v tejto oblasti je akceptovanou autoritou. V prípade, že vás kontaktuje nejaká organizácia, povedzme, mestská časť, škola, športovisko či múzeum so žiadosťou o konzultáciu, ako sa otvoriť aj ľuďom so ZZ, alebo pri svojich potulkách narazíte na problém sami, delegujte, prosím, vec na

Oddelenie prevencie architektonických a dopravných bariér ÚNSS.
Stačí, ak situáciu popíšete a zašlete e-mailom na adresu bariery@unss.sk,
príp. sa o nej pozhovárate s pracovníkom krajského strediska.

Vhodnou formou, ako sa o zvýšenie prístupnosti zaslúžiť, je napr.:

- Zmieňovať sa o potrebe prístupnosti, ktorá skvalitňuje život ľudí so ZZ: napr. zamestnancov inštitúcií, kde často chodievate. Môžete požiadať, aby predmety, ktoré používate, ukladali vždy na to isté miesto, aby vás informovali o všetkých zmenách usporiadania priestoru a pod.
- Poukazovať na to, že už realizované opatrenia prispievajú k samostatnosti a bezpečnosti tejto skupiny osôb.
- Využívať už realizované opatrenia: samosprávy a inštitúcie sa budú do úprav púšťať motivovanejšie, ak budú vidieť ich opodstatnenosť.
- Zbierať podnety z prostredia: či už riešenia, ktoré sa vám javia ako porušenia, ale aj námety na sprístupnenie a inšpirácie zo zahraničia a adresovať ich profesionálom.

Keď sa s vami informácie chcú hrať na schovávačku

Sú všade vôkol nás, v podstate všetko, čo vnímame, by sme mohli zhrnúť do tých niekoľkých písmen. Informácie. Prijímame ich, vyhodnocujeme a následne podľa nich riadime svoje správanie. Okamžité, ale i to, ktoré v rozhodujúcej miere ovplyvňuje naše dlhodobé plány. V tejto kapitole sa budeme venovať informáciám, ktoré sa k nám dostávajú cez elektronické a tlačené médiá, aj ne/prístupnosti prostriedkov na ich šírenie v digitálnej forme.

Oblasti, ktoré máme na mysli, keď hovoríme o digitálnej prístupnosti a prístupnosti informácií:

- elektronické dokumenty,
- tlačené dokumenty (jasná tlač),
- obsah a ovládanie webových stránok,
- obsah a ovládanie mobilných aplikácií a aplikácií pre počítač.

Informácie v digitálnom prostredí

Či bude v rebríčku zdrojov digitálnych informácií na prvom mieste mobilný telefón, na druhom počítač a za ním televízor, alebo to vezmeme obrátene, či dokonca pridáme aj rozhlasový prijímač, závisí od osobných preferencií, zvykov a celkového životného štýlu. Všetky spôsoby majú niečo spoločné a niečím sa líšia.

To, či z daného zdroja budete vedieť informácie získať, závisí od:

- dostupnosti: zdroj informácií musíte mať k dispozícii a musíte mať k nemu prístup – darmo je mobil plne funkčný, keď leží zabudnutý doma na polici; ani zapnuté rádio nepomôže, ak si hrá v izbe a vy korzujete po meste.
- prístupnosti: zariadenie i jeho programové vybavenie musia byť vyhotovené tak, aby ste ich dokázali samostatne ovládať (či už pomocou kompenzačných pomôcok a technológií, alebo bez nich). Čo z toho, že budete mať plne funkčný mobil s pripojením na internet, keď v ňom nebude nič z dodatočnej výbavy? Žiadna asistenčná technológia, vďaka ktorej by ste ho vedeli ovládať? Čo z toho, že sedíte za počítačom

s asistenčnou technológiou, keď je internetová stránka, ktorú si chcete prečítať, neprístupná?

- kompenzačných pomôcok a asistenčných technológií: keďže sprostredkujú zobrazované informácie zvukom alebo hmatom, pomáhajú nahradiť chýbajúci zrakový vnem. Pravdaže, musia byť dostupné a musíte ich vedieť ovládať, inak sa pred vami budú informácie naďalej „schovávať“.

Kým si vás informácia nájde

Chvíli, keď sa čokoľvek zobrazí na displeji mobilu, počítača či televízora, alebo než to zaznie v rozhlase, predchádza celý rad činností. V prvom rade sa musí niečo stať a následne musí niekto informáciu spracovať do podoby článku, obrázka, podcastu alebo videa. Druhou podmienkou prílevu informácií je existencia zariadenia a spôsob uverejnenia – to už prišla reč na zariadenia prepojené prostredníctvom internetu a v rámci neho na službu prevádzkovania webových stránok. Obsah správy treba potom uverejniť (odvysielať alebo nahráť na web), elektro-magnetickým signálom dostať do vášho prijímača, ktorý ho transformuje do podoby textu, obrázka, zvuku alebo videa.

Aby však danú informáciu dokázal spracovať aj človek so zrakovým znevýhodnením, musí byť prístupná – video musí obsahovať zvukový komentár, obrázok alternatívny popis, text musí byť textom, a nie obrázkom. A to všetko musí byť zabezpečené už vo chvíli publikovania. Zabudnúť však nemožno ani na prenos týchto dodatočných údajov a na to, že koncové zariadenie ich musí vedieť správne interpretovať.

Ako vidíte, vznik, prenos a interpretovanie informácií v prístupnej forme je v digitálnom prostredí značne zložitý proces. Ovplyvňujú ho viaceré technické podmienky, práca ľudí a správne nastavenie zapojených organizácií. Veľké množstvo článkov v reťazci znamená, že sa jeden z nich občas zmení, čo pre prístupnosť nemusí vždy dobre dopadnúť. Pravdaže, aj keby všetko fungovalo ako hodinky, stroskotať to môže v poslednom bode – na tom, že nevidiaci či slabozraký nedostatočne ovláda prácu s asistenčnými technológiami.

V prospech prístupnosti informácií

Začneme neštandardne. Tým, že pravidiel prístupnosti je pomerne veľa a my máme k dispozícii len obmedzený priestor. Nie, neznamená to, že

sa ideme hrať na schovávačku a že vám neprezradíme, čo robí dokument prístupným. Znamená to, že z množstva pravidiel vyberieme len niekoľko, a tým z vás, ktorí máte záujem ponoriť sa do problematiky hlbšie, odporučíme zavítať na stránku www.unss.sk do časti Prístupnosť – odstraňovanie bariér a na stránku www.pristupne.sk. Kompletný prehľad vám poskytnú legislatívne predpisy a medzinárodné štandardy platné pre oblasť prístupnosti, ku ktorým sa dostaneme o chvíľu.

Čo svedčí o prístupnosti?

- Dokument vytlačený podľa pravidiel jasnej tlače: má výrazný kontrast medzi farbou písma a pozadia (najlepšie je čierne písmo na bielom pozadí), jasne oddelené nadpisy a odseky, text je vytlačený bezpätkovým písmom (napr. Arial alebo Calibri) a má dostatočnú veľkosť (minimálne 12 bodov). Obrázky nie sú obtekané textom a nepoužil sa ani lesklý, ani priesvitný papier.
- Elektronický dokument: je správne štruktúrovaný a nie je chránený heslom. Slabozrakí si text dokážu zväčšiť a farebne upraviť asistenčnou technológiou, nevidiacim ho čítač obrazovky prevedie na zvukový výstup a dá sa prezerat pomocou príkazov z klávesnice. Len na okraj uvádzame, že dokument, ktorý nie je správne štruktúrovaný a označený nadpismi, nie je plne prístupný, a dokument, ktorý po otvorení indikuje čítač obrazovky ako prázdny, nie je prístupný vôbec (zväčša ide o skenované obrázky).
- Webová stránka: riadi sa medzinárodnými pravidlami pre prístupnosť webového obsahu. Tento je logicky štruktúrovaný, označovaný pre možnosť rýchlej navigácie, realizovaný tak, aby čítač obrazovky dokázal získať všetky dôležité informácie a sprostredkovať ich používateľovi. Inými slovami, je plne ovládateľná príkazmi z klávesnice. Slabozraký si jej obsah dokáže pomocou webového prehliadača alebo asistenčnej technológie zväčšiť a farebne upraviť. Texty sa nevkladajú ako fotografie alebo skenované obrázky, žiadne jeho časti neblikajú. Obrázky, ktoré nie sú ilustračné, majú dostatočne výstižný popis, videá sú doplnené audiokomentárom alebo textovým popisom. Formulárové prvky sú previazané so svojimi popismi.
- Mobilné aplikácie: dodržiavajú rovnaké pravidlá, aké platia pre tvorbu prístupných webových stránok, neblokujú

interakciu s asistenčnou technológiou z dôvodu bezpečnosti a všetky tlačidlá, ako aj ostatné interaktívne prvky reagujú na zmenu gest. Používateľské rozhranie je možné prispôbiť zmenou farebnej šablóny operačného systému, v rámci nastavení systému sa dá upravovať veľkosť písma textov, popisov tlačidiel a ďalších systémových správ. Aplikácia umožňuje zameranie všetkých prvkov v logickom poradí a poradie prechádzania prvkov je konzistentné s vizuálnym zobrazením.

- Aplikácie určené pre počítače: principiálne pre ne platí to isté čo pre aplikácie mobilné. Navyše sa požaduje, aby ich ovládanie bolo možné aj bez použitia počítačovej myši a aby bola aplikovaná podpora pre klávesové skratky, ktoré uľahčujú a zefektívňujú použitie jednotlivých funkcií aplikácie.

Digitálna prístupnosť v legislatíve

Sprístupňovanie informácií v digitálnej podobe sa v Slovenskej republike opiera o prijaté zákony a vyhlášky:

- Zákon č. 95/2019 Z. z. o informačných technológiách vo verejnej správe a o zmene a doplnení niektorých zákonov;
- Vyhláška č. 78/2020 Z. z. o štandardoch pre informačné technológie verejnej správy;
- Vyhláška č. 546/2021 Z. z., ktorou sa mení a dopĺňa Vyhláška č. 78/2020 Z. z. o štandardoch pre informačné technológie verejnej správy;
- Zákon č. 131/2002 Z. z. o vysokých školách;
- Zákon č. 351/2022 Z. z. o prístupnosti výrobkov a služieb pre osoby so zdravotným postihnutím.

Presadzovanie prístupnosti

Na základe platných predpisov by mala byť prístupnosť samozrejmosťou a mal by na ňu pamätať každý, kto na internete publikuje akékoľvek informácie. Keďže však mnohí o prístupnosti ani len netušia a zrejme sa viacerým z tých, čo o nej vedia, spája s nadbytočnou prácou i nákladmi, je potrebná osвета. Len pre úplnosť dodávame, že na presadzovanie, resp. dodržiavanie pravidiel prístupnosti vo verejnom digitálnom priestore dohliada v súčasnosti Ministerstvo investícií, regionálneho rozvoja

a informatizácie SR a na prístupnosť výrobkov a služieb bude od 28. 6. 2025 dohliadať Slovenská obchodná inšpekcia.

Únia nevidiacich a slabozrakých Slovenska (ÚNSS) pôsobí v tejto oblasti ako organizácia s garanciou odbornosti medzinárodne certifikovaného odborníka. Poskytuje audity prístupnosti a konzultácie pri odstraňovaní nedostatkov, realizuje školenia a odborné semináre. Obrátiť sa na ňu môže ktokoľvek, kto má podozrenie na porušenie prístupnosti.

Ako sa môžete zapojiť vy osobne?

Určite ste to už zažili na vlastnej koži! Neviete si dať rady s webovou stránkou, nedokážete ju ovládať, nedarí sa vám získať z nej toľko informácií, koľko by ste chceli a potrebovali. Ste v pokušení kontaktovať tvorcov webu, organizáciu, ktorej stránka patrí, alebo sa aspoň posťažovať v komunite ľudí so zrakovým znevýhodnením. Osobne, telefonicky alebo na internete.

Ak sa v takejto situácii ocitnete a chcete niečo urobiť, zvážte, prosím, že:

- problematika je pomerne zložitá: iba pre oblasť prístupnosti webových stránok a informácií existuje viac než 50 pravidiel, ktoré je potrebné dodržiavať;
- pravidlá prístupnosti upravuje niekoľko právnych predpisov, v ktorých sa treba zorientovať;
- proces (od vzniku informácie až do chvíle, kým sa k nej dostanete) pozostáva z viacerých článkov;
- môže sa stať, že v pravidlách prístupnosti nie ste odborne dostatočne podkutí: môžete mať ťažkosti problém identifikovať a sformulovať natoľko odborne, aby to vedel programátor alebo niekto zodpovedný napraviť;
- môže sa stať, že stránka je prístupná, ale vy nie ste oboznámení so všetkými možnosťami asistenčnej technológie, ktorú používate.

Ako teda postupovať?

- Prediskutujte problém s niekým, koho v danej oblasti považujete za zdatnejšieho.
- Napíšte na kontaktný e-mail podpora@pristupne.sk, ktorý prevádzkuje ÚNSS.

- Obráťte sa na pracovníkov ÚNSS, napr. na oddelenie CETIS alebo na ktorékoľvek krajské stredisko.
- Prediskutujte problém v kruhu členov ÚNSS a poraďte sa o ďalšom postupe.
- Ak ste odborne zdatní, inšpirujte sa návodom, ako reportovať problém, ktorý je zverejnený na blindrevue.sk v článku s názvom Váš hlas môže mať veľký vplyv, ak sa viete správne vyjadriť: Ako napísať dobrý report.

Niekoľko častých prehreškov proti prístupnosti

1. V tlačенých textových dokumentoch:
 - použil sa lesklý alebo priesvitný papier;
 - použilo sa pätkové písmo, napr. Times New Roman;
 - text je zarovnaný do bloku a obsahuje veľké medzery;
 - nadpisy a odstavce nie sú oddelené od okolitého textu;
 - text a pozadie farebne splývajú;
 - obrázok je začlenený do textu – text ho obteká.
2. V elektronických textových dokumentoch:
 - sú tvorené skenovanými obrazmi textovej predlohy;
 - sú zaheslované a zabezpečené proti prechádzaniu kurzora alebo tlače;
 - nie sú vhodne štruktúrované a správne naštýlované (nadpisy nie sú definované, iba vizuálne zvýraznené);
 - použilo sa pätkové písmo, napr. Times New Roman;
 - obrázky sú včlenené do textu (text obrázok zo všetkých strán obteká) a nemajú alternatívne popisy;
 - tabuľky nemajú popis ani správne definovaný riadok hlavičiek stĺpcov;
 - údaje nie sú vložené do tabuľky, tabuľka je imitovaná priestorovým usporiadaním;
 - použili sa ActiveX objekty – zaškrŕavacie polia, výberové zoznamy a pod., ktoré nie sú dostupné z klávesnice.
3. Na webových stránkach:
 - nie všetky interaktívne prvky a obsah sú dostupné pomocou klávesnice;

- obsah nie je logicky štruktúrovaný a označený;
- obrázky nemajú popis, videá neobsahujú komentár;
- odkazy sú nejednoznačné;
- nie je dodržaný dostatočný kontrast textu a príslušného pozadia;
- nie je zachovaná konzistencia medzi prechádzaním v obsahu pomocou klávesnice a vizuálnym zobrazením obsahu;
- formulárové prvky nie sú previazané so svojimi popismi a nie je možné ovládať ich z klávesnice.

4. V mobilných a počítačových aplikáciách:

- interaktívne prvky aplikácie pre čítač obrazovky nie sú popísané;
- funkcie nie sú dostupné pomocou klávesnice;
- obsah nie je možné zamerať kurzorom, iba pomocou klávesnice či gest;
- texty sú vkladané ako obrázky a asistenčná technológia ich nevie prečítať;
- významové obrázky neobsahujú alternatívny popis;
- farebné rozhranie nereaguje na zmeny v operačnom prostredí;
- veľkosť textov na tlačidlách a iné popisy nereagujú na zmeny v operačnom prostredí.

Umenie prezentovať umenie

Aj vám sa zdá, že návšteva prístupnej kultúrnej inštitúcie je pre ľudí so zrakovým znevýhodnením (ZZ) naďalej luxusom? Že ani zďaleka nie je také samozrejmé vykročiť na komentovanú prehliadku mesta s vedomím, že odtiaľ odídete nabití informáciami a zážitkami ako ktokoľvek iný? Cítite, že múzejníci sú v rozpakoch, akými slovami vám priblížiť myšlienky a motívy, ukázať vzácne exponáty, alebo naučiť vnímať krásu? Ľahká pomoc! Prinášame vám zopár rád, ktoré vám pomôžu zneistených kultúrnych pracovníkov usmerniť pri sprístupňovaní výstav, prehliadok a skupinových akcií aj ľuďom so ZZ. A keďže veríme, že predchádzajúce kapitoly ste si prečítali naozaj pozorne, úpravami výstavných priestorov, návrhmi, ako pripraviť dobre čitateľné popisy k exponátom, či mobilnú aplikáciu, približujúcu zbierkový fond, čas strácať nebudeme. Jednoducho spolu prekročíme prah kultúrnej inštitúcie a trochu sa tam porozhliadneme.

Aj informačné toky treba regulovať

- Web: predstavuje prvý kontakt s kultúrnou inštitúciou, preto je nevyhnutné, aby hneď ako splní zásady prístupnosti, poskytol informácie o tom, ako sa do stánku umenia dá dostať z najbližšej zastávky MHD, ako vyzerá budova a výstavné priestory, či sa možno (aspoň vybraných) exponátov dotýkať, či sú pri nich popisky v braili, zväčšenej čiernotlači alebo QR kódy, či je k dispozícii audiosprievodca, či si možno vopred stiahnuť do svojho mobilu nejakú aplikáciu alebo si pri kúpe lístka treba požičať tablet a pod. Človek so ZZ tak bude hneď vedieť, či môže prehliadku absolvovať sám, alebo je asistent nevyhnutnosťou.
- Pozvánky na výstavy a sprievodné podujatia: mali by byť vyhotovené vo verzii, v ktorej sa poľahky zorientujú aj používatelia čítačov obrazovky, aj tí, ktorí si materiály budú prezerať zrakom. Ak sa spolu s pozvánkou šíri aj prihláška na podujatie, je dobré dať možnosť doplniť svoje požiadavky, napr. sedenie pri okne/čo najbližšie pri premietacom plátne, dodatočné osvetlenie, materiály vopred a pod. Pamätať treba aj na „správneho“ adresáta – nevidiacim a slabozrakým nepomôžu plagáty, dokonca ani billboardy. Najistejšou

cestou je rozšíriť informáciu prostredníctvom ÚNSS a SKN Mateja Hrebendu v Levoči.

- Sprievodca:

- a) z mäsa a kostí: veľkým plusom je, ak je vyškolený.

- Vtedy vie, že výklad pre ľudí so ZZ netreba zjednodušiť a skrátiť, ale, naopak, rozšíriť. Okrem názvu a významu diela, mena jeho autora a historického kontextu, totiž musí sprostredkovať aj jeho vizuál. Hovoriť možno o použitej technike (olejomalba, drevorezba a pod.), materiáli (mramor, porcelán, plátno). Nasledovať môžu informácie o veľkosti, tvare (napr. misiek, šálok, ale aj ornamentov nábytku, hodín a pod.), povrchu (drsne, hladké, matné, lesklé), farbách a napokon o emóciách, ktoré dielo vyvoláva (pôsobí to romanticky, veselo, strašidelne a pod.). Na školení sa ale naučí aj to, že pri skupine návštevníkov so ZZ sa oplatí vyčleniť si viac času a viac sprievodcov, všetkých v niečom výraznom (košeľa, blúzka, sako či šatka nápadnej farby), aby ich slabozrakí dokázali sledovať pohľadom. Len na okraj uvádzame, že takéto školenia ponúka ÚNSS na celom území Slovenska.

- b) Vytlačený a zviazaný: expozíciu môže priblížiť aj zväzoček vo zväčšenej čiernotlačí a v braili, obohatený aj o obrázky exponátov. Tieto sa najčastejšie vyhotovujú v reliéfe na plastovej fólii, pod ktorou býva farebná fotografia, orezaná tak, aby slabozrakých vizuálne nerušilo pozadie, v bodovej grafike (línie tvoria body Braillovho písma) s farebnou vrstvou, lepené z rôznych materiálov alebo z 3D tlačiarne. Zakaždým ale platí, že obrázky musia byť zjednodušené – hmatom nie je možné vnímať toľko detailov ako zrakom.

- c) Na želanie: po potvrdení Enterom, poklepaní po displeji či stlačení tlačidla na zariadení sa návštevník môže dostať k doplňujúcim informáciám – vo forme MP3 môžu byť zavesené na stránke inštitúcie, „schované“ v QR kódach alebo v nahrávkach audiosprievodcu. Popri údajoch o exponátoch môžu obsahovať aj popis trasy.

Všetkými piatimi

Všetci návštevníci kultúrnej inštitúcie by mali mať možnosť poznávať expozíciu všetkými zmyslami, pre ľudí so ZZ to však platí dvojnásobne. Zrak, sluch, hmat, čuch i chuť, vždy sa k vám ich prostredníctvom dostane len časť informácií, komplexný obraz si treba vyskladať. Pýtate sa ako?

Raz vidieť je lepšie ako stokrát počuť

V predchádzajúcich kapitolách sme sa viackrát zmienili o tom, že slabozrakí majú síce obmedzené schopnosti vizuálneho vnímania a že zrakom zo svojho okolia prijímajú neúplné a skreslené informácie, napriek tomu však disponujú užitočnými zvyškami zraku, ktoré sa dajú efektívne využiť.

Na čo treba pamätať?

- Využívanie optických pomôcok: slabozrakí si niekedy pri prezeraní obrazov či exponátov možno pomôžu lupou alebo turmónom, menšie vystavované predmety si môžu odfoťiť mobilným telefónom a zväčšiť, vzdialenejšie priblížiť.
- Prístup k exponátom: k vystavovaným predmetom sa návštevníci so ZZ musia dostať čo najbližšie. Cesta k nim i priestor pred nimi by preto mali byť vždy priechodné a bezpečné – sochy s bojovne vystrčenými mečmi by cestu za umeleckým zážitkom strážiť nemali.
- Originál umiestnený vedľa modelu, repliky a reliéfného obrázku: Pôsobí to oveľa inkluzívnejšie (ľudia so ZZ nebudú mať vyčlenený kútik bokom od všetkých ostatných návštevníkov) a slabozrakí budú môcť prísť, povedzme, k plátnu a prezrieť si farby, ktoré maliar zvolil.

„Rukolapné“ výstavy

Nedovoliť nevidiacim dotýkať sa predmetov je to isté, ako voviesť vidiacich do galérie a zaviazať im oči. Pravdaže, poznávanie hmatom trvá dlhšie a vyžaduje si viac sústredenia, ale je omnoho efektívnejšie než prijímanie informácií výhradne sluchom a človek si omnoho viac

zapamätá. Postupne sa naučí rozpoznávať charakteristické detaily a rýchlejšie si vytvárať predstavu o tom, čo si prezerá.

Na čo treba pamätať?

- Dotýkať sa priamo vystavovaných predmetov: je to najvhodnejšia forma oboznamovania sa s kultúrnym dedičstvom. Ak sa múzeá obávajú poškodenia či znehodnotenia exponátov, môžete im navrhnúť, aby nevidiacim ponúkali gumené rukavice, ktoré ochránia vzácne pamiatky, a tým, ktorí sa exponátov potrebujú dotknúť, prezradia všetko, čo treba. Aby návštevník dokázal vnímať aj povrchovú úpravu, štruktúru a materiál, by mali byť naozaj tenké.
- Reliéfne obrázky: rôzne možnosti, ako ich vytvoriť, sme opisovali vyššie, netreba ale zabudnúť na to, že každý obrázok potrebuje popis. Ruky nevidiaceho treba slovne viesť, aby vedel, ako pri prezeraní reliéfu postupovať, a aby správne identifikoval, čo má aktuálne pod prstami. Popis môže byť sprostredkovaný sprievodcom, vytlačený v Braillovom písme, môže sa spustiť po stlačení tlačidla či načítaní QR kódu.
- Modely a repliky: ak sú exponáty primálne, priveľké, sú v pohybe, je z rôznych dôvodov nebezpečné dotýkať sa ich (napr. sú horúce), alebo sú vo vitríne, je vhodné vybrať niekoľko reprezentatívnych kusov a priblížiť ich prostredníctvom modelov. Tieto môžu byť vytvorené prakticky z akéhokoľvek materiálu, treba však myslieť na to, aby sa dotýkaním nepokrčili, neroztrhali či inak nedeformovali, aby mali primeranú veľkosť a boli zjednodušené. Siahnuť však možno aj po predmetoch, ktoré pôvodne vôbec do múzeí určené neboli, napr. Eiffelovu vežu môže priblížiť stavebnica z preglejky, Sochu slobody si môže nevidiaci návštevník postaviť podľa návodu z Lego kociek a pod.
- Modely vytvorené „na kolene“: môžu vzniknúť alebo na workshope, povedzme, so skupinou žiakov či študentov, ktorým pod rukami vyrastie model budovy z kartónu, alebo priamo s nevidiacimi a slabozrakými, ktorí sa po prehliadke

presunú do ateliéru a pomocou modelovacej hmoty, hliny či nastrihaného papiera a lepidla obohatia expozíciu pre ďalšie skupiny návštevníkov.

- Hmatová virtuálna realita: v niektorých múzeách sa môžete stretnúť so špeciálnymi rukavicami, vďaka ktorým pocítite povrchovú štruktúru virtuálneho objektu. Rukavice sú ľahké a dajú sa používať aj počas dlhších prehliadok.
- Popisy v braili: ideálne je umiestniť ich hneď vedľa exponátu, na vodorovnej alebo mierne naklonenej ploche a vždy na tom istom mieste (vpravo dole, vľavo hore a pod.). Pravdaže, musia byť na dosah, nemalo by sa teda pred nimi nachádzať nič, čo by sa dalo prevrátiť alebo zhodiť, ak je to možné, treba exponáty vložiť do stojanu. Popisy v braili sa najčastejšie vyhotovujú na kovových tabuľkách, papier nie je natoľko trvácí, plast zas spoľahlivý – jednotlivé body majú tendenciu sa rozutekať, čím sa slová stávajú nečitateľnými.

Ne/verím vlastným ušiam

Využiť treba všetko, čo vydáva zvuk. Dôležité je, aby si ho ľudia so ZZ k danému predmetu priradili. Stačí poklepať po dreve, dutej bronzovej soche, zhúknuť do studne a pod, na výstave prírody sa dá siahnuť po nahrávkach spevu vtákov či zvukov iných zvierat. Ak existuje záznam, ako sa o diele vyjadril sám autor, treba ho pustiť, ak expozícia zachytáva konkrétny umelecký štýl, hodno obetovať chvíľku dobovej hudby.

Rovno za nosom

Aj umelecký zážitok možno poriadne prevoňať. Výstavy v exteriéri si s tým neraz poradia samy, tým interiérovým sa dá pomôcť a zintenzívniť tak spomienky z návštevy múzea. Prečo by napr. plavbu do Indie nemohol človek sledovať cez exotické koreniny a postupy dávnych apatiekarov vďaka sušeným bylinkám?

O nás, bez nás

Vernisáži „prístupnej“ výstavy nie vždy predchádza konzultácia s odborníkmi. Neraz sa preto stane, že výstava, ktorá sa pýši prívlastkom „vhodná aj pre nevidiacich“, takou v skutočnosti nie je.

Ako sa nedostatok relevantných informácií môže prejavíť?

- O výstave, na ktorej sa možno dotýkať exponátov, reliéfnych obrázkov, modelov či replík komunita ľudí so ZZ nevie, pretože pozvánka je zverejnená iba prostredníctvom plagátu, oznamu v bežnej tlači alebo v neprístupnom dokumente na webe inštitúcie.
- Na inkluzívne kultúrne podujatie sa z dôvodu digitálnej neprístupnosti nevidiaci človek nevie s použitím čítača obrazovky prihlásiť.
- Popis exponátu v Braillovom písme je umiestnený pod sklom.
- Nápis v braili je na drsnom povrchu.
- Body Braillovho písma nedodržiavajú stredoeurópsky štandard (sú zväčšené a vzdialenosti medzi nimi znemožňujú čítanie bruškom prsta).
- Body Braillovho písma (napr. na audiosprievodcovi) sú len nakreslené, a nie vypuklé.
- Reliéf obrázkov je príliš nízky.
- Obrázky a modely sú priveľmi malé alebo priveľmi detailné.

Prax robí majstra

Ideál, o ktorý usilujeme, je vybudovanie kultúrnej inštitúcie, ktorá má prístupnosť zakotvenú vo svojej filozofii. Inštitúcie, ktorá má na pamäti, že jej poslaním je rozvíjať estetické vnímanie aj u ľudí so ZZ a naučiť ich rozumieť pojmom umenie a krása. S presvedčením, že v kultúrnej inštitúcii je vítaný skutočne každý, sa nám spoločne podarí docieľiť, že nik pri kúpe lístka nebude musieť predkladať chorobopis. Nikto predsa nehovorí, že má cukrovku alebo astmu, a možno sú preňho bufet či otvorené okná rovnako dôležité ako pre slabozrakých výrazný šál sprievodcu a pre nevidiacich modely a reliéfne obrázky exponátov.

Medailón cisárovnej Faustiny mladšej

Bronzový medailón s priemerom 3,9 centimetra, jeden z najvzácnejších rímskych predmetov, nájdených na Slovensku, objavili archeológovia v roku 1922 pri Iži. Na jeho pravej strane môžete vidieť sediacu postavu bohyně Venuše, ktorá bohovi Marsovi podáva helmu. Vládca vojny a poľných prác má pri nohách pancier a cez rameno si vešia popruh s mečom. Výjav možno interpretovať ako rozlúčku Faustiny s manželom, cisárom Marcom Aureliom. Originál je vystavený v Slovenskom národnom múzeu – Historickom múzeu.

Úprava a tlač: Slovenská knižnica pre nevidiacich Mateja Hrebendu v Levoči

Fotografia i reliéfny prekryv pochádzajú z publikácie Rimania na dotyk. Dejiny, spoločnosť, kultúra, ktorú pod odborným vedením Juraja Kucharíka vydalo Slovenské národné múzeum v roku 2024. Unikátny

projekt podporilo Ministerstvo kultúry Slovenskej republiky z finančných prostriedkov na edukáciu detského a mládežníckeho publika/návštevníka.

Užitočné zdroje a kontakty

Komplexné on-line materiály o prístupnosti a sprístupňovaní

1. [Dohovor OSN o právach osôb so zdravotným postihnutím](#)
2. [Stratégia prístupnosti mesta Nitra pre všetkých](#)
3. Príručky a videá, ktoré vznikli v rámci medzinárodného projektu ÚNSS [Od Vzdelávania k inklúzii](#) (From Education to Inclusion – EDI)

Web: www.unss.sk/EDI

4. Príručky, ktoré vznikli v rámci medzinárodného projektu ÚNSS [Aktivizácia mládeže - dlhodobá ambícia](#) (Youth Activation – Long Term Ambition – YALTA)

Web: www.unss.sk/YALTA

Oblasť architektonickej a dopravnej prístupnosti

1. Oddelenie prevencie architektonických a dopravných bariér ÚNSS

Posúdenie a vydávanie záväzných stanovísk z hľadiska potrieb osôb so zrakovým znevýhodnením (ZZ) k projektom pre stavebné a územné konanie, poskytovanie konzultácií pre projektantov a účasť na kolaudačných konaniach. Na internetovej stránke sú základné informácie o mobilite ľudí so ZZ, súvisiaca legislatíva, popisy umelých vodiacich línií, varovných i signálnych pásov, ako aj iných prvkov, ktoré pomáhajú pri orientácii, fotografické ukážky správnych a nesprávnych riešení, semináre o architektonickej prístupnosti

Web: www.architektonickebariery.sk

e-mail: bariery@unss.sk,

Pracovisko Bratislava: Sekulská 1, 841 04 Bratislava

Telefón: 02/ 692 034 25

Pracovisko Banská Bystrica: Internátna 10, 974 04 Banská Bystrica

Telefón: 048/413 42 01

Pracovisko Košice: Park Obrancov Mieru 1, 040 00 Košice

Telefón: 055/ 632 47 15

2. CEDA – Výskumné a školiace centrum bezbariérového navrhovania

Poskytovanie odborných konzultácií, audity prístupnosti budov, vykonávanie prieskumov spokojnosti užívateľov s prostredím (POE), vypracovanie odborných stanovísk a posudky, príprava hodnotiacich kritérií, navrhovanie debarierizácie objektov, tvorba architektonických štúdií a projektovej dokumentácie.

Adresa: Slovenská technická univerzita, Fakulta architektúry a dizajnu, Námestie Slobody 19, 812 45 Bratislava

Web: www.fad.stuba.sk

e-mail: uninavrhovanie@gmail.com

telefón: 02/57 27 64 19

3. Cestné prvky, s. r. o.

Výroba umelých vodiacich línií, varovných a signálnych pásov, reliéfnych plastových máp, štítkov v reliéfnej latinke a braili na dvere toaliet alebo reliéfne štítky na nádoby na odpad, nápisy v Braillovom písme na zábradlia schodísk.

Adresa: Borová 3295/36, 010 01 Žilina

Web: www.cestneprvky.sk

e-mail: info@cestneprvky.sk

4. ELSA (Středisko pro podporu studentů se specifickými potřebami)

Adresa: České vysoké učení technické, Trojanova 13, 120 00 Praha 2

Web: www.elsa.cvut.cz/Verejnost/Ateliér asistivních technologií

e-mail: atelion@elsa.cvut.cz

Telefón: 00420 778 541 549

5. Středisko Teiresiás (Středisko pro pomoc studentům se specifickými nároky)

Papierové mapy v bodovej grafike s farebnou vrstvou pre slabozrakých.

Adresa: Masarykova univerzita, Komenského náměstí 2, 602 00 Brno
Česká republika

Web: www.teiresias.muni.cz/

e-mail: teiresias@muni.cz

Telefón: 00420 549 49 1105

Oblasť prístupnosti informácií

1. Centrum technických a informačných služieb (CETIS) ÚNSS

Poradenstvo pri tvorbe prístupných webových stránok, mobilných aplikácií, elektronických i tlačенých dokumentov, pripomienkovanie súvisiacej legislatívy, spolupráca s výrobcami kompenzačnej techniky na vývoji, testovaní a lokalizácii pre slovenské jazykové prostredie, poradenstvo o kompenzačných pomôckach a o možnostiach ich využívania v pri štúdiu a v zamestnaní, poradenstvo pri využívaní Braillovho písma, jeho tlači, tvorbe reliéfnej grafiky a prepise dokumentov.

e-mail: cetis@unss.sk

2. Prístupne, s. r. o.

Audit prístupnosti internetových stránok a mobilných aplikácií pre ľudí s akýmkoľvek druhom zdravotného znevýhodnenia, posúdenie prístupnosti elektronických i tlačенých dokumentov, kurzy / prednášky / školenia prístupnosti webových stránok a mobilných aplikácií

Web: www.pristupne.sk/

e-mail: pristupnost@unss.sk

Telefón: 0915 962 377

Oblasť sprístupňovania kultúrnych inštitúcií

1. Školenie pre mestských, múzejných a galerijných sprievodcov, kurátorov, múzejných a galerijných pedagógov, poradenstvo pri sprevádzaní po expozícii a prispôsobovaní odborného výkladu, konzultácie ohľadom usporiadania bezbariérového výstavy, konzultácie ohľadom možností sprístupnenia exponátov, využitia Braillovho písma, reliéfnej a bodovej grafiky, poradenstvo pri zapájaní človeka so ZZ do aktivít organizovaných kultúrnou inštitúciou

e-mail: kultura@unss.sk

2. Slovenská knižnica pre nevidiacich Mateja Hrebendu v Levoči

Výroba popisov exponátov v Braillovom písme, úprava a tlač sprievodcov vo zväčšenej latinke i v braili, úprava a tlač reliéfnych obrázkov.

Adresa: Štúrova 36, 054 65 Levoča

Web: www.skn.sk

e-mail: skn@skn.sk

telefón: 053/2451 001

3. Slovenská autorita pre Braillovo písmo (špecializované pracovisko SKN Mateja Hrebendu v Levoči)

Poradenstvo v oblasti využívania Braillovho písma a reliéfnej grafiky

Web: www.skn.sk/sabp

e-mail: sabp@skn.sk

telefón: 915 937 069

4. [Nevidomý návštevník v muzeu](#): metodické tipy pro muzejní prezentaci a edukaci

Autorky: Eliška Hluší a Lucie Jagošová

Vydalo: Moravské zemské muzeum, Metodické centrum muzejní pedagogiky, December 2021

ISBN: 978-80-7028-556-5

Web: www.researchgate.net

5. [Manuál prístupnosti pre filmové podujatia](#)

Autor: Človek v ohrození

Vzniklo v rámci medzinárodného filmového festivalu Jeden svet, v spolupráci s organizáciami zastupujúcimi komunitu ľudí so znevýhodnením, Audiovizuálnym fondom, Kinom Lumière, spoločnosťou Teledata a expertkami na sprístupňovanie filmov.

Web: www.peopleinneedslovakia.sharepoint.com

Užitočné zdroje informácií v oblasti prístupnosti

1. [Zásady jasnej tlače, prístupnosť internetovej stránky a mobilných aplikácií, využitie QR kódov, parametre Braillovho písma](#)

Web: www.unss.sk/Prístupnosť - odstraňovanie bariér

2. IT technológie pre osoby so zrakovým znevýhodnením

Web: www.blindrevue.sk

3. Prístupnosť webu, aplikácií a informácií, asistenčné technológie pre používateľov so špecifickými potrebami, inkluzívny design

Web: www.poslepu.cz

4. Pélion – Vzdelávací portál pre ľudí so zrakovým znevýhodnením

Web: www.portal-pelion.cz

5. Informácie o sprístupnených kultúrnych inštitúciách

Web: www.unss.sk/Prístupnosť - odstraňovanie bariér/Prístupné umenie a kultúra

Web: [www.casopisduha.sk/Umenie a kultúra \(pre\) ľudí so zrakovým postihnutím](http://www.casopisduha.sk/Umenie a kultúra (pre) ľudí so zrakovým postihnutím)

Prístupnosť v kocke

Stručný úvod do problematiky pre ľudí so zrakovým znevýhodnením

Vydavateľ: Únia nevidiacich a slabozrakých Slovenska, Sekulská 1, 841 04 Bratislava

IČO: 00683876

Autori príspevkov: Dušana Blašková, Ján Podolinský a Michaela Serafín

Zostavila: Dušana Blašková

Jazyková korektúra: Michaela Hajduková

Úprava a tlač: Slovenská knižnica pre nevidiacich Mateja Hrebendu v Levoči

Zdroj obrázku na titulke: www.reciteme.com

Vydané v rámci kampane Búrame bariéry v roku 2024

Publikácia vyšla vďaka finančnej podpore Nadácie ČSOB